

درس‌هایی از معلمان فنلاندی

گرچه در شغل معلمی با مسئولیتی بزرگ، یک حقوق متوسط و حجم کاری زیاد روبه‌رو خواهیم بود، اما من می‌خواهم معلم شوم چون می‌خواهم تغییری در زندگی کودکان و این کشور ایجاد کنم. کار من همیشه بر اساس عشق و محبت و مهربانی است. انگیزه من از معلمی این است که می‌خواهم کار خوبی برای دیگران انجام دهم و به آن‌ها توجه و عشق داشته باشم.

ویرا سالوتن؛ دانشجو معلم دانشگاه هلسینکی

کوچک اما دقیق

نیره شاه‌محمدی

۱. **برتری جایگاه معلمان.** این امر به آن‌ها اجازه می‌دهد مأموریت اخلاقی‌شان را انجام دهند. حرفه معلمی نتیجه تمایل درونی به کار با مردم و کمک به آن‌ها و جامعه از طریق آموزش است.

۲. **تربیت معلم.** این کار به اندازه کافی برای جذب جوانان با استعداد فارغ‌التحصیل از دبیرستان رقابتی و سخت‌گیر است. اگر شرایط معلم شدن در دوره ابتدایی تنزل یابد، بیشتر افراد به دنبال رشته‌های حرفه‌ای دیگری خواهند رفت که موقعیت علمی بالاتری به آن‌ها بدهد و فرصت‌های شغلی بیشتری را برای آن‌ها فراهم نماید.

۳. **سطح حقوق.** هر چند درآمد انگیزه اصلی برای معلمی در فنلاند نیست، اما معلمان کمی بیشتر از حقوق ملی دریافت می‌کنند و این حقوق به صورت پلکانی با افزایش تجربیاتشان بالا می‌رود.

فنلاند یکی از موفق‌ترین و باسوادترین کشورهای جهان شناخته می‌شود و این ناشی از سیاست‌های آموزشی این کشور و نگرش مثبت مردم نسبت به شغل معلمی است. در فنلاند تمامی بودجه مورد نیاز برای اداره نظام آموزشی را دولت تأمین می‌کند و به علت محبوبیت تدریس و معلم شدن، فقط بهترین و متعهدترین افراد می‌توانند به این رؤیای حرفه‌ای دست یابند. هر بهار هزاران نفر از فارغ‌التحصیلان مدارس متوسطه دوم عمومی (با استعدادترین، خلاق‌ترین و با انگیزه‌ترین جوانان) درخواست خود را به دپارتمان تربیت معلم - در هشت دانشگاه فنلاند - می‌فرستند. در نتیجه معلمی در مدارس فنلاند بسیار رقابتی است و سالانه فقط یک نفر از ۱۰ متقاضی برای تدریس در مدارس ابتدایی فنلاند پذیرفته می‌شود. در فنلاند سه دلیل برای جذب جوانان به معلمی وجود دارد؛ عبارت‌اند از:

وظیفه معلم تحت یک دگردیسی به نام «تکلیف مدرسه» از دوش معلم به دوش والدین دانش آموز منتقل نمی‌شود

برنامه‌ریزی درسی و کار در مدارس

طراحی برنامه درسی یکی از مسئولیت‌های ادارات آموزش و پرورش و مدارس در فنلاند است. از آنجا که مدارس اولین تصمیم‌گیرنده در مورد برنامه‌ریزی و اجرای توسعه حرفه‌ای معلمان‌اند لذا با کاهش هزینه‌های مورد نیاز برای کتاب درسی، سیستم گرمایش و تعمیر و نگهداری آن، بودجه بیشتری را به برنامه‌های توسعه حرفه‌ای معلمان اختصاص می‌دهند. بیشتر مدارس برنامه درسی مخصوص خود را دارند که با هماهنگی مقامات محلی طراحی و توسط آن‌ها تأیید می‌شود. چارچوب برنامه درسی ملی برای مدارس جامع و متوسطه دوم در حکم راهنمایی و مقررات ضروری است که هر مدرسه باید در فعالیتهای توسعه برنامه درسی به یاد داشته باشد. با وجود این، هیچ استاندارد غیرقابل تغییر ملی یا توصیفی از نتایج یادگیری دانش‌آموزان، که لزوماً مدارس فنلاندی باید در برنامه درسی خود بگنجانند، وجود ندارد.

در مدارس فنلاند معلمان باید ساعتی را صرف کار جمعی کنند تا از شیوه تدریس همکارانشان آگاه شوند. در اجتماعات یادگیری حرفه‌ای، معلمان در زمینه آموزش و یادگیری به‌طور مستمر با هم در ارتباط‌اند و به هدایت و راهنمایی مدیران خود اعتماد دارند.

از دیگر ویژگی‌های نظام آموزشی فنلاند تکیه کمتر بر تکالیف و تأکید بیشتر بر برنامه‌ها و بازی‌های خلاقانه در محیط مدرسه است؛ به این معنا که وظیفه معلم تحت یک دگردیسی به نام «تکلیف مدرسه» از دوش معلم به دوش والدین دانش‌آموز منتقل نمی‌شود، بلکه هر مدرسه بسته به موقعیت خود روال آموزشی خود را دارد و هر معلم نیز روال تدریس خاص خود را در کلاس پیاده می‌کند.

جایگاه ارزشیابی

در فنلاند هیچ آزمون استاندارد، بازرسی مدرسه، ارزشیابی معلم یا رتبه‌بندی مدارس وجود ندارد. برنامه‌ریزان تأکید دارند که برنامه درسی، آموزش و یادگیری اجزای اصلی در آموزش و پرورش هستند، و این مستلزم برانگیختن تفکر معلم و فعالیت‌های مدرسه است نه تمرکز بر ارزشیابی. ارزشیابی دانش‌آموزان در مدارس فنلاند در فرایندهای آموزش و یادگیری ادغام شده و از این طریق عملکرد دانش‌آموزان و معلم در مدرسه مورد بررسی واقع می‌شود.

علل ماندگاری معلمان در این شغل

در فنلاند، اولین و مهم‌ترین عامل ماندگاری معلمان، شرایط کاری، محیط اخلاقی و اعتماد است. والدین به معلمان اعتماد دارند و لذا دغدغه‌های هم برای پیدا کردن مدرسه خوب برای کودکانشان ندارند. نزدیک‌ترین مدرسه در محله آن‌ها به اندازه کافی خوب است. معلمان، در همه سطوح تحصیلی، انتظار دارند که طیف گسترده‌ای از اختیارات و استقلال شغلی برای عملی کردن فرایند کار خود که شامل: برنامه‌ریزی کردن، تدریس کردن، تشخیص دادن، اجرا کردن و ارزیابی کردن است داشته باشند.

نقش‌های متعدد معلمان فنلاندی

یک معلم فنلاندی نقش‌های متعدد زیر را عهده‌دار است:

آمادگی برای تدریس و آموزش

معلمان فنلاندی از ویژگی‌های منحصر به فردی برخوردارند. آن‌ها دانش عمیقی در مورد آخرین نتایج تحقیقات در زمینه آموزش و یادگیری دارند، دارای نگرش پژوهش‌محوری در راستای کارشان هستند، به معلمی با رویکردی تحلیلی و روشنفکرانه می‌نگرند، کاردان و مبتکرند، با فنون تدریس آشنا هستند، از فناوری در کلاس درس استفاده می‌کنند، برای آن‌ها کلاس درس مکانی است که در آن دانش‌آموزان به فعالیت ترغیب می‌شوند و دانش جدید را با جسم و روح خود درک می‌کنند. معلمان آزادی عمل زیادی دارند. به‌عنوان مثال در انتخاب مواد یا روش‌های تدریس‌شان هر طور که خود مایل باشند عمل می‌کنند. یک معلم برای تدریس روزانه خود در کلاس درس آمادگی کامل دارد و این امر به او کمک می‌کند تا از اتلاف وقت جلوگیری کند و در هنگام تدریس کل کلاس را در نظر بگیرد. آنان موضوع درسی را به شیوه‌ای قابل فهم برای دانش‌آموزان تدریس می‌کنند و دانش‌آموزان به‌علت درگیر شدن در فرایند یاددهی - یادگیری، کمتر خسته یا دلزده می‌شوند.

مشارکت و مسئولیت‌پذیری

معلمان فنلاندی همکاری در فراهم کردن رفاه دانش‌آموزان و مشارکت با والدین را به‌عنوان مسئولیت خارج از کلاس درس‌شان پذیرفته‌اند. آن‌ها نسبت به تک‌تک دانش‌آموزان احساس مسئولیت کرده و برای جلوگیری از

معلمان فنلاندی همیشه در دسترس دانش آموزان قرار دارند، به دانش آموزان علاقه دارند

پیدا می‌کنند. برخی از اوقات خودشان به دیدن دانش آموزان می‌روند، به تک‌تک آن‌ها دانش آموزان احترام می‌گذارند و با هر کدام به‌عنوان یک شخص ویژه و با ارزش برخورد می‌کنند. معلمان فنلاندی دانش آموزان خود را با نام کوچک صدا می‌کنند. بین دانش آموز و معلم روابط کاملاً صمیمی و دوستانه حاکم است و ایجاد انگیزه در بین دانش آموزان بر مبنای تشویق است معلمان در مقابل دانش آموزان حس انتقام‌جویی ندارند. رفتار نامناسب دانش آموزان رامی‌بخشند. روزشان را با یک تفکر پاک شروع می‌کنند. معتقدند که داشتن نگرش عفونگر یا (بخشش‌گرا) برای درک و تغییر رفتار دانش آموزان مشکل‌دار لازم است. آن‌ها هرگز در زندگی تسلیم نمی‌شوند و تلاش می‌کنند تا به نتیجه موردنظر خود برسند.

احساس استقلال، اعتماد به نفس

معلمان فنلاندی محیط کلاس را به گونه‌ای طراحی می‌کنند تا دانش آموزان در آن احساس راحتی کنند و احساس نمایند که معلم آن‌ها به داشتن چنین دانش آموزانی افتخار می‌کند. دانش آموزان همواره تشویق می‌شوند هنگام فکر کردن، درس خواندن و انجام تحقیقات مستقل عمل کنند. زمان بازی بخش بسیار مهم فرآیند یادگیری است. ساعت تفریح زیاد است و به بچه‌ها اعتماد می‌کنند.

از آنجا که دانش آموزانی با سطوح مختلف سر یک کلاس درس می‌نشینند معلمان همواره نگران مشکلات شخصی آنان هستند و می‌توانند در این زمینه با یک‌دیگر آن‌ها ارتباط برقرار کنند. در مقابل، دانش آموزان هم عشق و علاقه معلم نسبت به خود را درک می‌کنند و این امر روی رفتار آن‌ها تأثیر فراوانی دارد.

با عنایت به موارد ذکر شده، صرف‌نظر از اینکه معلمان چقدر آموزش دیده باشند، عملکرد آموزشی مناسب نیاز به مدیریت و رهبری حرفه‌ای خوب در سطح مدارس دارد. رهبری آموزشی کلید مدیریت و رهبری حرفه‌ای در مدارس فنلاند است معلمان به چشم‌انداز مدیران خود اعتماد دارند و مدیران کار معلمان را به خوبی درک می‌کنند. مدیران خود نیز معلم‌اند و در طول هفته در کلاس‌هایی تدریس می‌کنند.

سخن آخر اینکه در سیاست‌های آموزشی فنلاند، اولویت زیادی برای یادگیری شخصی و آموزش خلاق قابل شده‌اند. بنابراین پیشرفت دانش آموزان، در درجه اول، ناشی از توانایی‌ها و ویژگی‌های خودشان، به جای اتکا بر استانداردهای یکنواخت و شاخص آماری، است.

ترک تحصیل و حل مسائل اجتماعی آن‌ها تلاش می‌نمایند. این معلمان نسبت به معلمان سایر کشورها زمان کمتری را به تدریس می‌پردازند. در عوض، بخش عمده و داوطلبانه‌ای از کارشان را به بهبود مدرسه و کار با انجمن‌ها اختصاص می‌دهند.

راهنمایی و هدایت دانش آموزان

معلمان فنلاندی نسبت به خود و توانایی‌های دانش آموزان خود نگرش مثبت دارند، همیشه در دسترس دانش آموزان‌اند، به آن‌ها گزارش پیشرفت‌شان را می‌گویند، همواره دانش آموزان را تشویق و ترغیب می‌کنند تا راهبردهایی را جهت ایجاد و پرورش نگرش مثبت در خود، نسبت به هم‌کلاسی‌ها و دیگران، اتخاذ کنند. عاشق کار خود هستند و از استانداردهای بالا برخوردارند، و چون از دانش آموزان انتظارات بالایی دارند می‌کوشند اعتماد به نفس آن‌ها را بالا ببرند.

الگو و مدل بودن

در فنلاند دانش آموزان دوره ابتدایی برای تمام درس‌هایشان یک معلم دارند و او از نظر احساسی و امنیتی از آن‌ها حمایت می‌کند. کلاس معلمان فنلاندی، کلاسی عاری از هرگونه تبعیض و آزار و اذیت، و برخورد عادلانه و ارزیابی منصفانه با دانش آموزان است. آن‌ها بر این باورند که منصف بودن به معنای برخورد یکسان با هم نیست، بلکه براساس توانایی‌های آن‌ها با آن‌ها برخورد کردن است تا دانش آموز احساس کند که مدیر و معلمان دوستان او هستند و به شخصیت دانش آموز احترام می‌گذارند. هر دانش آموز می‌داند که احساسات و توانایی‌هایش مورد توجه مدرسه است زیرا می‌بیند که همه دانش آموزان به یک روش یا با یک اندازه یاد نمی‌گیرند.

معلمان فنلاندی به محض بروز اشتباه در کار خود از دانش آموزان خویشتن عذرخواهی می‌کنند، آن‌ها به دانش آموزان اجازه دوباره انجام دادن کار را می‌دهند.

روابط بین فردی مثبت و سازنده

در فنلاند کار معلمان با کودکان همیشه براساس عشق و مراقبت و مهربانی و ایجاد روابط شخصی است، و از آنجا که شمار دانش آموزان در کلاس‌های درس در این کشور بسیار کمتر از متوسط جهانی است، امکان ارتباط مؤثر بین معلم و دانش آموزان و توجه بیشتر معلم به تک‌تک دانش آموزان فراهم می‌شود.

معلمان فنلاندی همیشه در دسترس دانش آموزان قرار دارند، به دانش آموزان علاقه دارند و تا آنجا که ممکن است در هر دانش آموز نکات مثبت

* منابع

1. سالبرگ، پاسی، درس‌های فنلاندی: آنچه دنیا می‌تواند از تغییرات آموزشی فنلاند بیاموزد؟، مترجمان: علیرضا مقدم، طیبه سهرابی، ۱۳۹۴، انتشارات مرآت
2. Aho, E., Pikanen, K., & Sahlberg, P. (2006) Policy development and reform principles of basic and secondary education in Finland, Washington DC: world bank .
3. Auguste, B., Kihn, P., & Miller, M. (2010) Closing the talent gap: Attracting and retaining top third graduates to a career in teaching, London: Mckinsey & company.
4. Hargreaves, A., Halasz, G., & Pont, B. (2008) The finish approach to system leadership, In B. pont, D. Nusche, & D. Hopkin (Eds.), Improving school leadership, Volume 2. Paris